

Список використаних джерел

1. Ветютнев Ю. Ю. Аксиология правовой формы / Ю. Ю. Ветютнев. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 200 с.
2. Харт Х. Л. А. Понятие права / Х. Л. А. Харт. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского государственного университета, 2007. – 302 с.
3. Гидденс Э. Устроение общества: очерк теории структуризации / Э. Гидденс. – М. : Академический Проект, 2005. – 528 с.

БАТАН Ю. Д.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
фахівець науково-дослідної частини

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ЮРИСПРУДЕНЦІЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЮРИДИЧНА ДИСЦИПЛІНА

Останнім часом на позначення фундаментальної загальнотеоретичної юридичної дисципліни застосовуються різноманітні назви: «(загальна) теорія держави і права» [1; 5], «(загальна) теорія права і держави» [5, с. 19], «загальнотеоретичне праводержавознавство» [4], «загальнотеоретична юриспруденція» [2; 3] тощо. Найпоширенішими серед них є «теорія держави і права» та «загальнотеоретична юриспруденція», головні відмінності між якими і слід з'ясувати.

По-перше, теорія держави і права ставить державу на перше місце порівняно з правом. У цьому вбачаються залишкові елементи стереотипів радянського періоду, коли держава була гегемоном, зокрема і в правовій сфері. Те саме, але з точністю до навпаки, спостерігається в категоріях «теорія права і держави» та «праводержавознавство». У той же час «юриспруденція» у своїй назві не наголошує на тому, що первинне: держава чи право, а розглядає їх як паралельні категорії.

По-друге, теорія держави і права відображає класичний науковий підхід, у той час як загальнотеоретична юриспруденція — постмодерністський. Появу терміна «юриспруденція» Ю. М. Оборотов слушно обґрунтовує «появою у правовій сфері таких галузей знань, які важко констатуються як науки» [2, с. 54]. Як приклад, можна навести галузі філософії права (онтологію права, аксіологію права, антропологію права, феноменологію права, правову герменевтику, юридичну логіку тощо), юридичну психологію, сфери релігійного права (канонічне право, церковне право тощо). Тісніші міждисциплінарні зв'язки прослідковуються не лише з філософією, психологією та релігією, а й із художньою літературою, мистецтвом, політикою, мораллю, міфологією,

лінгвістикою, інформологією, статистикою, соціологією (у т. ч. конфліктологією). Ще Публій Ювентій Цельс визначав право як мистецтво добра та справедливості (*ius est ars boni et aequi*).

По-третє, категорійний апарат, який би відповідав наявним у даний час вимогам і проблемам суспільства та задовольняв би нові юридичні ідеї та концепції, може бути розширено завдяки виділенню не лише правознавства й державознавства як, безперечно, головних напрямків загальнотеоретичної юриспруденції. Якщо у класичний період держава дійсно була основною і ледь не єдиною політико-територіальною організацією суспільства та водночас єдиним суб'єктом правотворчості, то наразі це вже давно не відповідає політико-правовій реальності. Так, публічна влада поділяється на державну владу та місцеве самоврядування, суб'єктом якого є територіальна громада, яка на місцевому рівні здійснює самоврядну діяльність. У зв'язку з тим обґрунтованим є поступове включення до підручників із загальнотеоретичної юриспруденції (теорії держави і права) окремих розділів, присвячених феномену муніципалізму. Відповідно, у майбутньому місцеве самоврядування (муніципалістика) видається перспективним напрямом загальнотеоретичній юриспруденції.

Крім того, глобалізація спричинила появу інтегративного (регіонального) права. Наявність таких, а також міжнародної правових систем вимагає розширення предмету загальнотеоретичної юриспруденції за рахунок включення до нього регіональних і глобальних міжнародних об'єднань, їх природи, сутності, статусу тощо. Це зумовлено і тим, що прикметник «загальнотеоретичний» тягнє до розгляду усієї юриспруденції, у тому числі й міжнародної та інтегративної. Також, можливо, у майбутньому претендуватимуть на окремі елементи предмету загальнотеоретичної юриспруденції такі категорії, як «цивілізація», «людство», «міжнародне співтовариство» тощо.

У деяких підручниках [5] окремим розділом включено теорію демократії та прав людини. І якщо теорію демократії можна віднести до характеристики демократичної держави, тобто державознавства, то теорія прав людини (як індивідуальних, так і колективних) — як базис сучасного правового порядку більшості держав світу та міжнародного співтовариства в цілому — заслуговує на окреме, особливе місце в системі загальнотеоретичної юриспруденції.

Ще одна проблема може виникнути стосовно того, що частина вчених під юриспруденцією розуміють лише юридичну теорію (доктрину), а інша частина — і юридичну практику. Приміром, Ю. М. Оборотов зазначає, що «юриспруденція включає систему ідей, суджень, понять, нормативів, міфологем про право та державу» [3, с. 10]. С. В. Шевчук, розглядаючи конституційну юриспруденцію, вважає, що вона «ґрунтується саме на емпіричному матеріалі практики конституційного судочинства», «являє собою «суміш» доктрини з прецедентним правом», а

«у Франції під терміном *la jurisprudence* розуміється прецедентне право» [6, с. 9]. О. Ф. Скакун визначає її як «процес пізнання і його результати, досягнення в юридичній науці і юридичній практиці в минулому і сьогодні, прогнозування майбутнього» [5, с. 17]. Найбільш повним видається погляд Н. М. Крестовської та Л. Г. Матвеевої, відповідно до якого юриспруденція являє собою єдність трьох сфер: юридичної науки, юридичної практики та юридичної освіти [1, с. 15]. Однак у контексті даного дослідження замість юридичної науки радше говорити про юридичну теорію, яка б охопила позанаукові теоретичні знання.

Виходячи з вищевказаного, можна констатувати, що в епоху постмодернізму, за наявного розвитку юридичної матерії та її поняттєво-категоріального апарату на позначення фундаментальної юридичної дисципліни найбільш аргументованим видається застосовувати саме категорію «загальнотеоретична юриспруденція».

Список використаних джерел

1. Крестовська Н. М. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 584 с.
2. Оборотов Ю. Н. Общетеоретическая юриспруденция – теория государства и права нового времени / Ю. Н. Оборотов // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. – С. 54– 62.
3. Общетеоретическая юриспруденция : учебный курс: учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. – О. : Фенікс, 2011. – 436 с.
4. Рабінович П. Загальнотеоретичне праводержавознавство в Україні: здобутки, проблеми, перспективи / П. Рабінович // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4. – С. 3– 16.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. Вид. 2-ге / О. Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2009. – 752 с.
6. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції / С. Шевчук. – Х. : Консум, 2002. – 296 с.

КІЗЛОВ С. А.

Міжнародний гуманітарний університет,
аспірант кафедри теорії та історії держави і права

ПРАВОВА АКУЛЬТУРАЦІЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Кожна з сучасних правових систем являє собою результат не тільки внутрішнього розвитку, а й, не в меншій мірі, довготривалого процесу культурної взаємодії. Взаємодія культурних контактів здійснюється за допомогою таких засобів як інтеграція, акультурація тощо. Правова